

DANUTĖ LABANAUSKIENĖ

**PROFESORIAUS IGNO JONYNO VAIDMUO KOMPLEKTUOJANT
IR SUPERKANT ISTORINĘ LITERATŪRĄ LIETUVOS
(VĒLIAU VYTAUTO DIDŽIOJO) UNIVERSITETO BIBLIOTEKAI
1926—1933 m.**

Apie knygų supirkimą ankstyvaisiais Lietuvos universiteto metais nėra daug rašyta. Ši tema kol kas mažai nagrinėta.

Iš suvalstybintų Aukštųjų kursų 1922 m. vasario 16 d. įkurtasis Lietuvos universitetas jau 1923 m. sausio 1 d. atvėrė savo bibliotekos duris. Knygų fondas, paveldėtas iš šių kursų, nebuvo gausus ir ne visai atitiko universiteto poreikius¹. Lėšų, skiriamų iš valstybės biudžeto fondams komplektuoti, taip pat aiškiai nepakako. Buvo kreiptasi į visuomenę, kad ši paremtų ir pinigais, ir knygomis bei įvairiais spaudiniais, rankraščiais. Vien per pirmuosius 16 mėnesių biblioteka gavo dovanų iš 168 organizacijų bei pavienių asmenų. Vėliau lėšos bibliotekai buvo padidintos, tačiau ir antrajame bibliotekos dešimtmetyje knygoms pirkti kasmet iš biudžeto tebuvo dotuojama po 52,2 tūkstančio litų. Iš bendro gaunamos literatūros kiekio perkamos knygos sudarė vos 27 procentus².

Taigi, prieš perkant knygas, reikėjo žinoti ne tik kokių veikalų universitetui trūkstą, bet ir gerokai pasvarstyti, kuriuos iš jų pasirinkti, ką pirmiausia būtina gauti, užsakyti. Pasak pirmojo Lietuvos universiteto bibliotekos direktoriaus prof. V. Biržiškos, „kiekvienai bibliotekai didžiausią reikšmę turi tos knygos, kurios yra jos pačios superkamos“³, nes tik jos padeda sukaupti mokymo ir mokslo darbui labiausiai reikalingus veikalus. Tokius veikalus geriausiai sugebėdavo parinkti savo srities specialistai, universiteto profesoriai. Straipsnyje ir aptarsime konkrečius knygų pirkimo atvejus. Daugiausia kalbėsime apie istorinio profilio mokslines knygas, rėmdamiesi prof. Igno Jonyno korespondencija, knygų pirkimo sąskaitomis, išlikusiomis Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos Rankraščių skyriuje.

Prof. Ignas Jonynas (1884—1954), žymus istorikas, vadovavęs Lietuvos universiteto Istorijos katedrai, savo mokslinių interesų sfera buvo pasirinkęs Lietuvos valstybę XIII—XV a. Jis gerai pažino šaltinius ir visą to laikotarpio literatūrą⁴. Be to, kas tuo laiku buvo taip pat nemažai svarbu, jis turėjo plačius ryšius su įvairių šalių mokslininkais, mokėjo tuos ryšius užmegzti, atnaujinti, nuolat palaikyti. Dalį knygų profeso-

¹ Vladimirovas L. Biblioteka. Bibliotekos kūrimas ir jos fondai // Vilniaus universiteto istorija. 1803—1940. V., 1977. T. 2. P. 309.

² Ten pat. P. 310.

³ Biržiška V. Pirmasis Vytauto Didžiojo Universiteto bibliotekos dešimtmėtis // Bibliografinės žinios. K., 1933. Nr. 1. P. 2.

⁴ Vilniaus universiteto istorija. 1803—1940. V., 1977. T. 2, P. 266.

rius užsisakydavo asmeniškai, kitas — savo vadovaujamai katedrai, dar kitas — Lietuvos universiteto bibliotekos bendriesiems fondams. Iš išliksusių gausių jo užsakomų knygų sąrašų, įvairių apyskaitų ryškėja perkamų knygų geografija — jų pirkti ir Rytuose, ir Vakaruose. Ieškota kuo įvairesnių būdų joms įsigyti: ir knygynuose, ir per mokslo įstaigas, ir per atskirus asmenis.

1927—1928 m. nemažai knygų pirkti Lenkijoje — Jeronimo Vilderio (Wilder) antikvariate Varšuvoje. Sąskaitos nedidelės: po 3—5 vertingas knygas už 55, 73, 86 zlotus, įskaitant ir pašto išlaidas. Gautas A. Miežinskio (Mierzynski) veikalas apie Lietuvos mitologijos šaltinius, monografiją iš Lenkijos istorijos, Zygmanto Augusto karaliavimo laikotarpio⁵. K. Fišlerio (Fiszler) antikvariate Varšuvoje įsigyta J. Lelevelio, A. Naruševičiaus istorijos veikalų (už 35 zlotus)⁶, Gebetnerio ir Volfo (Gebetner and Wolf) filiale Krokovoje — J. Nemcevičiaus, E. Likovskio studijų, enciklopedinių leidinių (sąskaitoje 48 zlotai 20 grašų)⁷. Kita 14 lenkų autorių istorinių veikalų siunta iš Varšuvos buvo nupirkti už 226 litus 30 centų⁸.

Vokietijoje knygos buvo perkamos per Jozefo Bajerio (Joseph Bayer) antikvariatą Frankfurte prie Maino⁹, Martyno Breslauerio (Martin Breslauer) antikvariate Berlyne (ten gauta A. Kojelavičiaus „Historiae Lituanae“)¹⁰, Gustavo Foko (Gustav Fock) knygyne Leipcige¹¹, Liudviko Hentšelio (Ludwig Häntzschel) knygyne Getingene¹². Ieškota knygų Cekijoje, Prahos knygynuose¹³.

Kita dalis knygų į Lietuvos universiteto biblioteką plaukė iš Maskvos, Kijevo, Lvovo, Leningrado. Tai didesnės vienkartinės knygų siuntos. Kijeve ir Maskvoje pirkti vienu kartu po 12, 14, vėliau 32 moksliniai veikalai rusų, lenkų, lotynų kalbomis. Sumokėta 163 rub., tai prilygo 843 litams 60 centų; už kitą siuntą — 97,50 rub. ir 122,25 rub., o tai keitimo kursu sudarė 63,93 dolerius¹⁴. Iš Ukrainos mokslų akademijos Lietuvos universitetui tuo metu buvo nusiųsti 68 mokslo veikalai¹⁵.

Kaip tik tada buvo nupirkti ir įsigyti „Lietuvos metrikos“ 4 tomai, M. Liubavskio „Lietuvos-Rusijos seimas“ (M., 1900), M. Gruševskio „Ukrainiečių literatūros istorija“ (1925), M. Jasinskio „Vyriausiasis Lietuvos tribunolas, jo kilmė, organizacija ir kompetencija“ (Kijevas, 1901) — šios knygos rusų kalba; be to, J. Volfo (Wolff) „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės senatoriai ir dignitoriai“ („Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1386—1795. Krakow, 1885.),

⁵ Lietuvos mokslų akademijos Rankraščių skyrius (toliau — MAB RS). Igno Jonyno rankraščių fondas. F. 105. B. 541. Lap. 35, 91, 130; B. 542. Lap. 59, 253, 255 257.

⁶ MAB RS. F 105. B. 542. Lap. 6, 7, 253.

⁷ Ten pat. Lap. 30.

⁸ MAB RS. F 105. B. 541. Lap. 108.

⁹ MAB RS. F 105. B. 543. Lap. 107.

¹⁰ MAB RS. F 105. B. 542. Lap. 150.

¹¹ MAB RS. F 105. B. 544. Lap. 20.

¹² Ten pat. Lap. 17—19.

¹³ Ten pat. Lap. 66, 205.

¹⁴ MAB RS. F 105. B. 541. Lap., 110; 251, 253.

¹⁵ MAB RS. F 105. B. 544. Lap. 89.

A. Pavinskio (Pawinski) „Zygimanto Senojo jaunystės metai“ („Młode lata Zygmunta Starego“. Warszawa, 1893.), J. Latkovskio „Mindaugas, Lietuvos karalius“ („Mendog krol Litewski“, spausdintą 1892 m. žurnale „Rozprawy wydziału histor. — filozof. Akademji Umiejęt., XXVIII (III)“), J. Jaroševičiaus (Jaroszewicz) „Lietuvos civilizacijos bruožai nuo seniausių laikų iki XVIII a. pabaigos“ („Obraz Litwy pod względem jej cywilizacyi do XVIII wieku. V., 1844), K. Studnickio „Gedimino sūnūs“ („Synowie Gedymina“. T. II Lwow) ir daugelis kitų veikalų.

Didelės knygu siuntos būdavo užsakomos iš bendrovės „Meždunardnaja kniga“ per Maskvos ir Leningrado skyrius. Knygu sąskaitos rodo, kad prekyba čia ypač gyvai vyko 1930—1933 metais¹⁶. I. Jonynas nuolat gaudavo šios bendrovės siunčiamus ilgus siūlomų mokslinių knygų sąrašus, ir juose atsirasdavo knygų, kurios jį sudomindavo. Profesorius išsikirndavo po 12, 13, 15 veikalų (kai kurių net po keletą egzempliorių), atitinkamai sumokėdamas po 122,05, 33,75 ir 41,50 rub.¹⁷ Per „Meždunardnaja kniga“ buvo įsigytas 1566 m. „Lietuvos statutas“, I. Porojaus-Košicos „Istorinė apybraiža apie Lietuvos bajoriją“ (Peterburgas, 1858), P. Kukolniko „Istorinės pastabos apie Lietuvą“ (V., 1864.), A. Juškos „Lietuvių vestuvinės liaudies dainos“ (Peterburgas, 1883), straipsnių rinkinys „XV a. Lietuvos — Rusijos istorijos apybraiža“ (1891), kur buvo paskelbtas A. Barbaševo straipsnis „Vytautas. Paskutiniai 20 kunigaikštavimo metų. 1410—1430“. Universitetas taip pat įsigijo leidinį „Kauno gubernija 1843—1893 m. laikotarpiu“ (1893), „Vilniaus Centrinio Senųjų Aktų archyvo dokumentų aprašus“ (V., 1843) ir kt. — visos knygos rusų kalba.

Knygų leidimo metai ir vieta ne visuose užsakymuose pažymėti. Paiteiktose sąskaitose ne visada būdavo įrašomas knygos autorius, tačiau visuomet nurodytos atskirų veikalų kainos (įvairia valiuta), pašto išlaidos, persiuntimo įkainojimas. Sios apyskaitos — tai studijų šaltinis ekonomistams, jas nuodugniai ir dalykiškai galėtų ištyrinėti finansininkai, besidomintys knygų prekybos raida to meto Lietuvoje.

Mus labiau patraukė kiek kitoks šios temos aspektas — norėjome pažvelgti, kokie asmenys atsidėjo šiai veiklai, kieno pastangų dėka vis gausėjo universiteto bibliotekos mokslinių knygų fondai.

Tai ne vien aukščiau išvardyti knygų vedėjai, suinteresuoti knygų apyvarta bei pelnu, ar knygų žinovai bei jų ieškotojai, kaip Sergejus Meleščenko Kijeve, bet ir tokie žymūs mokslininkai, kaip akademikas Sergejus Platonovas, TSRS MA Archeografinės komisijos mokslinis sekretorius Aleksandras Andrejevas, akademikas Oldenburgas (Leningrade), prof. Ilarijonas Svencickis Lvove, Tomsko universiteto rektorius V. Savinas, Lenkijos Raudonojo Kryžiaus vicepirmininkas dr. Zigmuntas Zaborovskis ir gausus mūsų tautiečių būrys. Tarp pastarųjų išsiskyrė rašytojas aušrininkas Ksaveras Sakalauskas-Vanagėlis, taip pat minėtini Lietuvos ambasados sekretorius Prahoje J. Brėdikis, Lietuvos nepaprastasis pasiuntinys Prancūzijoje istorikas P. Klimas (Paryžiuje), valstybės veikėjas ir diplo-

¹⁶ MAB RS. F 105. B. 543. Lap. 3—145.

¹⁷ MAB RS. Ten pat. Lap. 28, 34, 49.

matas S. Lozoraitis (Berlyne), Vilniaus švietimo „Ryto“ draugijos pirminkas P. Kraujalis (Vilniuje) ir daugelis kitų.

Išlikusi jų korespondencija byloja apie nuolatinę ir nenuilstamą inteligentijos veiklą. Dalis laiškų jau yra publikuoti, kiti dar nepaskelbti. Visi jie — svarūs ir autentiški knygų prekybos Lietuvoje ir mokslinių istorijos veikalų komplektavimo (Lietuvos ir Vytauto Didžiojo universitete) liudytojai.

Asmenis, įsitraukusius į mokslinių knygų paiešką Lietuvos universiteto bibliotekai, siejo ir vienijo tikrai iškilii asmenybė — prof. Ignas Jonynas. Jis skatino ir koordinavo mokslinių veikalų užsakymus, jų pirkimą.

„Lietuvos valstybinis universitetas, Lietuvos istorijos katedra, kurioje dirbu, — rašė Ignas Jonynas 1926 m. spalio 10 d. akademikui Sergejui Platonovui, — jaučia didelį trūkumą knygų iš buvusios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos. Ligi pasaulinio karo visos Lietuvos bibliotekos buvo sutelktos Vilniuje, kuris dabar, kaip Jums žinoma, yra lenkų okupuotas. Tarp Lietuvos ir Lenkijos, taigi ir okupuotojo Vilniaus, nepalaikomi jokie ryšiai, ir Vilniaus knygų saugyklos mums visiškai neprieinamos. Ką tik galėjome gauti iš mums reikalingų knygų Vokietijoje ar Prancūzijoje, viską gavome, bet, tiesą sakant, ten niekada nebuvo daug Lietuvos istoriją liečiančių leidinių. [...] Kaip Lietuvos universiteto delegatas ukrainiečių kultūros šventėje, — toliau dėsto profesorius, — skirtoje akad. M. Gruševskio 60 metų gimimo sukakties ir jo 40 metų mokslinės bei visuomeninės veiklos jubiliejui pažymėti, kreipiausi paramos į Ukrainos Mokslų Akademiją bei į Kijevo [iaudies] š[vietimo] i[nstituta] ir ten sulaukiau didelio dėmesio. Kijevo aukštosios mokslo įstaigos man davė viską, ką turėjo. [...] Atsilyginti stengisiuosi arba grynais arba pasiūsdamas Jums mūsų universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto leidinių“¹⁸.

„Nežinau, kodėl taip sunku tapo gauti „Sapiegų archyvą“, — svarsto jis 1927 m. kovo 31 d. laiške prof. I. Svencickiui. — [...]. Buvau manęs pervesti Jums pinigus Lenkijos valiuta iš Vilniaus. Gal būtų patogiau jus gauti Amerikos valiuta per Vokietiją?“¹⁹.

„Dėkoju Jums už atsiųstus „Archiwum Lubartowiczow Sanguszkow“ IV ir VI tomus, — tęsia jis knygų paieškas 1927 m. balandžio 19 d. laišku tam pačiam kolegai. — Aš juos jau gavau. Tikiuosi greitai gauti iš Jūsų trūkstamus tomus... Jūsų nurodytą sumą, o, būtent, 15,96 dolerius aš išsiunčiau knygynui „Market und Peters“ į Leipcigą, prašydamas juos įrašyti į einamąją Jūsų nacionalinio muziejaus sąskaitą“²⁰.

Ypač jautriai ir greitai prof. Ignas Jonynas reaguodavo į knygų apskaitą, sąskaitų mokėjimą. Čia jis būdavo dalykiškas, korektiškas ir skrupulingai tikslus. Visada sekė kiekvienos sąskaitos apmokėjimo eiga. „Nedelsdamas šiandien pavedžiau M. Brauno kontorai Kaune persiusti Jums 130 rub. 50 kap., — rašo jis Aleksandrui Andrejevui į TSRS MA Archeografinę komisiją. — Šikart turbūt gausite pinigų be tarpininkų ir daug

¹⁸ Jonynas I. Istorijos baruose. V., 1984. P. 240—241.

¹⁹ Ten pat. P. 249.

²⁰ MAB RS. F 105. B. 544. Lap. 151.

greičiau. Būčiau labai Jums dėkingas, jeigu apie tai man praneštumėte, nes mane truputį neramina tasai Brauno pinigų išmokėjimo būdas. Jūs buvot malonus man painformuoti, — tęsia jis — kad sustabdėte, kaip buvau prašęs, leidinio „Vilniaus archeografinės komisijos aktai“ išsiuntimą. Bet man neramu pagalvojus, ar tik nebūsėte jį nupirkę už savo pinigus pas antikvarus. Tokiu atveju, kad nesuteikčiau Jums nemalonumų, norėčiau tuojau pat užsimokėti ir jį gauti“²¹.

„Aš turėčiau tuojau pat išsiųsti Jums pinigus, — dėsto jis savo mintis kitame 1927 m. sausio 25 d. laiške A. Andrejevui. — Kol kas nuo to susilaikiau dėl dviejų priežasčių: pirma, nežinau, ar nėra klaidingai užrašyta „Rusų istorinės bibliotekos“ XX-jo tomo kaina. Savo laiške [...] Jūs nurodėte, kad visi keturi tomai kainuoja 20 rub. 50 kap., taigi vienas tomas kainuotų 5 rub. 10 kap., tuo tarpu Jūs įrašėte 7 rub. 50 kap., antra vertus, dabar man neaišku, kam aš turiu nusiųsti pinigus, ar Jums, ar į tarptautinį knygų mainų biurą. Jeigu praeitų metų kainos liktų tos pačios, aš prašyčiau man atsiųsti dar dvi aukščiau paminėtas knygas“²².

Zinodami, kad Lietuvos universitetui siunčiamų knygų sąskaitos visada bus deramai apmokėtos, knygų prekiautojai ne tik noriai siūlydavo knygas, bet, pažindami prof. I. Jonyno būdą, skrupulingai aptardavo jų kainas. Sergejus Meleščenko 1927 m. gegužės 9 d. laišku iš Kijevo taip praneša: „Dabar aptarsiu patį subtiliausią klausimą — tai kainų. Kainas aš parenku Jums pačias minimaliausias, nes jos yra suderintos su Kijevo profesūra, kuri iš esmės ir yra tikrasis knygų šeimininkas, o aš gaunu už savo veiklą ir paieškas kuklius 10—15%. Aš įkainuoju pagal savikainą, neatsižvelgdamas, kad jos ypač vertingos ir retos, bet juk ir visos Jums reikalingos knygos labai ir labai retos. Jums, aš manau, žinoma, kad kai man pasiūlo knygas, kainą pasakau aš, o kai aš ieškau knygų, tada kainą nurodo man. Kad nebūtų nesupratimų, aš iš anksto siunčiu Jums [knygų] sąrašą, įrašydamas kainas, o Jūs sprendžiate, kaip Jums patinka. Ypačingo uždarbio aš nesivaikau, bet mėgstu šį užsiėmimą ir jeigu surandu kur nors retą knygą, gėriuosi ja daugiau nei deimantu“²³.

Prof. Ignas Jonynas taip pat sėkmingai sugebėdavo rasti kuo rečiau sių istorijos leidinių. Jis, pavyzdžiui, žinojo, kad Tomsko universiteto darbuose 1901 m. buvo išspausdintas prof. I. Malinovskio parengtas dokumentų rinkinys apie LDK Ponų tarybos veiklą, vėliau išleistas Tomske atskira knygele. Todėl rašte Tomsko universiteto rektoriui V. Savinui praneša, kad šio leidinio jis jau teiravosi Akademijoje Kijeve, Maskvos universitete ir paties prof. I. Malinovskio, bet iš visų gavęs nurodymą kreiptis tiesiai į rektorių²⁴. Netrukus šis dokumentų rinkinys buvo atsiųstas iš Tomsko į Lietuvą²⁵.

Tuo pat metu iš Kazanės universiteto prof. Ignas Jonynas užsakė šio

21 Jonynas I. Istorijos baruose... P. 194.

22 MAB RS. F 105. B. 541. Lap. 288.

23 Ten pat. Lap. 94.

24 Jonynas I. Istorijos baruose... P. 242—243.

25 MAB RS. F 105. B. 544. Lap. 44, 323.

universitetu darbuose išspausdintą prof. K. Charlampovičiaus disertaciją apie Vakarų Rusijos pravoslavų mokyklas XVI ir XVII amžiuje²⁶.

Nemažai žmonių, dirbančių Lietuvoje, ir lietuvių, gyvenančių užsienyje, prof. Ignas Jonynas vis sėkmingiau įtraukdavo į mokslinių knygų paieškas. Štai 1922 m. balandžio 29 d. jis kreipiasi į Meką — Zemės ūkio ir valstybės turtų ministerijos įgaliotinį Aniškio dvare prie Alytaus. „Tamstos valdomose Gineitiškių ir Bendrųjų dvaruose esama daug įvairių mokslo knygų, o ypatingai iš Lietuvos istorijos. Siųsdamas Tamstai pridėtą prie šio mano istorijos studijoms reikalingą knygų sąrašą, prašau teiktis pranešti, ar išvardintos knygos esti minėtų dvarų knygynuose“²⁷. Jis siunčia raštą ir Feliksui Balčiūnui į Alytaus apskritį. „Gerai prisime- nu, — rašo 1922 m. kovo 30 d. laiške I. Jonynas, — kad Udrijoje prieš karą gyveno kunigas Adomavičius, didelis Lietuvos istorijos mėgėjas. Ji- sai turėjo nemažą knygų iš Lietuvos istorijos. Girdėjau, kad ir Tamsta ne kartą buvai tomis knygomis naudojęsis. Būčiau [...] labai dėkingas, jei Tamsta teiktumeisi man pranešti, ar gyvas dar kunigas Adomavičius, kas- atsitiko su jo knygomis, ar užsiliko, ar negalima būtų kuriuo nors būdu jos gauti nusipirkti ar išmainyti ant kitų knygų“²⁸.

I. Jonyno paskatintas daug darbavosi žinomas poetas aušrininkas K. Sakalauskas-Vanagėlis, tuo metu gyvenęs Varšuvoje. 1926—1933 m. jis itin energingai ir sumaniai ieškodavo lituanistikos veikalėlių Lenkijos knygynuose bei antikvariatuose. Jo to meto laišakai Ignui Jonynui mirgėte mirga persiunčiamų knygų antraštelėmis, jų kainomis, pašto ir kitokių iš- laidų skaičiavimais²⁹. „Varšuvoje yra daug krautuvių ir krautuvėlių su senomis knygomis, — 1926 m. liepos 30 d. rašo poetas. — Jau apie 3 mė- nesius pradėjau lankyti tuos knygynėlius ir radau daug visokių knygų: Ypač uoliai pradėjau darbuotis liepos mėnesį, kuomet gavau nuo p. Sta- šio sąrašą: išiekvovau visus savo pinigus. [...] Jeigu reikia kokių knygų, tai man surasti nesunku, vaikščioti netingėsiu. Žinoma, ne viską galima surasti“³⁰.

Dažnai K. Vanagėlio prašymu knygas iš Varšuvos į Kauną nuvež- davo Varšuvoje apsilankę lietuviai, gana žymūs asmenys. Kiti, kaip laiške minėtasis Vilniaus lietuvių veikėjas, vėliau Vilniaus lietuvių laikinojo komiteto pirmininkas K. Stašys, ne kartą tarpininkavo, kad knygos iš Lenkijos greičiau pasiektų I. Jonyną. „Važiuojant per Varšuvą prisidėjus Ksw. Vanagėliui, — rašo K. Stašys 1926 m. liepos 16 d. laiške profesoriui, — įgyjuau Tamstai sekančias knygas: Tad. Czacki „O Litewskich i potsk. prawach“ (2 S), „Synowie Giedimina“ (2,5 S), Kraszewski „Książ- ka Jubeluszowa“ (2 S), [...] Rudawski „Historium Poloniae...“, „Pa- miętniki Ig. Domeiki“, „Pamiętniki Muravjeva“ ir dar kitas... Manau gal man seksis, nors tuomi tamstai patarnauti... [...] Grįžęs Vilniun

26 MAB RS. F 105. B. 541. Lap. 298.

27 MAB RS. F 105. B. 540. Lap. 79.

28 Ten pat. Lap. 76.

29 K. Vanagėlio laišakai I. Jonynui // MAB RS. F 105. B. 544. Lap. 84 [21, 122, 110, 148—149, 154—156, 165, 166. B. 542. Lap. 202—206, 164, 274, 284. B. 548; Lap. 41, 42.

30 MAB RS. F 105. B. 544. Lap. 154.

ruieisiu pas prof. St. Koscialkovskį, gausiu manau rūpimų Tamstai monografijų ir per M. Strumilą ar per Drą A. Narkevičių atsiųsiu. Atgal važiuodami jie vienas vėl parvežtu³¹.

Knygomis rūpinosi ir prof. M. Biržiška. „Vakar sekmadienį, — praneša Ignui Jonynui 1928 m. sausio 30 d. K. Vanagėlis, — buvo pas mus visų mylimas prof. M. B., žadėjo dar mus lankyti, jis sveikas. Parodžiau p. B. Jums pirktas knygas „Przepl. Histor.“, gana sunkus ryšelis, nes len surištos 23 knygos; p. B [iržiška] pasakė „Mūsų mylimam p. Ig. J/ony-nui/ knygas nuvešiu“. Tai gerai pasisekė, kad paštu nereikia siųsti, mat, tas ir brangu, ir daug nesmagumo³².

Kitame savo 1928 m. vasario 28 d. laiške Ksaveras Vanagėlis rašė: „Aplankė mane p. Juozas Tysliava, kuriam aš daviau Jums siųsti kun. Kurczewskio „Swięci i apostolowie Litwy“, nes jos reikalavote³³.

Tuo pačiu metu knygų iš Vokietijos parūpindavo diplomatas Stasys Lozoraitis. „Aš esu pasakęs pasiuntinybei, — užsimena jis 1928 m. kovo 5 d. laiške iš Berlyno Ignui Jonynui, — kad paimtų iš Breslauer'o knygas, apmokėtų Tamstos sąskaitas ir pasiųstų Tamstai. Tikiuosi, kad Tamsta netrukus jas gausi. [...] Ką tik telefonavo man iš pas[untiny]bės, — tęsia jis, — kad tamstos man siųsti pinigai yra gauti Breslau. Knygos apmokėtos, o likusieji pinigai pasiųsti Tamstos nurodymu³⁴. Kitu savo 1929 m. vasario 1 d. laišku St. Lozoraitis praneša: „Stebėtину būdu Tamstai rūpimos [...] knygos Staatsbibliothek'oje nėra. Tai bus mano praktikoje bene pirmas atsitikimas, kad nėra istorinio dalyko. Dėl visa ko rytoj noriu pasiteiraut Auskunfstelle, bet vilties maža: jei kata-loge nėra, tai ir čia nepadės³⁵.

Paryžiuje reikiamų istorijos veikalų ieškodavo Lietuvos nepaprastasis pasiuntinys Prancūzijoje istorikas ir diplomatas Petras Klimas. „P lė Blažonytė, — rašo jis savo kolegai Ignui Jonynui 1929 m. sausio 25 d., — man buvo parodžiusi Tamstos prašomų knygų sąrašą. Pas mano bukinistą aš radau tuo tarpu tik porą Waliszewskio, bet jų kaina po 45 fr. (Pierre le'Grand ir Le Roman de Catherine). Kitą sunkiau yra rasti. Taigi greit atsakyk, ar imi bent tas dvi³⁶.

Mokslinių knygų paieškos įvairių šalių knygynuose ir pas atskirus asmenis, jų supirkimas Lietuvos universitetui buvo daugelio asmenų triūsas. Nors Lietuva buvo ką tik ištrūkusi iš 200 metų caro „globos“, nors santyčiai su Lenkija, pastarajai užgrobus Vilnių, buvo daugiau negu nepalankūs, tačiau mokslininkai, inteligentai šviesuoliai dirbo kilnų darbą, rėmė vienas kitą. Juos visus būrė draugėn prof. Ignas Jonynas. Šviečiamoji bendradarbiavimo dvasia kėlė Lietuvos mokslą, ugdė kultūrą. Kartu su turtėjančia Lietuvos universiteto biblioteka, turtėjo ir pati šalis.

Lietuvos mokslų akademijos biblioteka

Įteikta 1993 m. balandžio mėn.

³¹ Ten pat. Lap. 161—162.

³² MAB RS. F 105. B. 542. Lap. 164.

³³ Ten pat. Lap. 42.

³⁴ MAB RS. F 105. B. 540. Lap. 17.

³⁵ Ten pat. Lap. 9.

³⁶ Ten pat. Lap. 10.

**THE ROLE OF PROF. IGNAS JONYNAS
IN COMPLETING AND BUYING UP THE HISTORICAL LITERATURE
FOR KAUNAS VYTAUTAS MAGNUS UNIVERSITY AT 1926—1933**

S u m m a r y

The Lithuanian University (later Vytautas Magnus University) was established in 1922 02 16 and its library was opened in 1923 01 01. The initial book stock was inherited from the Higher Courses. The fund was't plentiful and it didn't satisfy the requirements of the university. The means, assigned from State budget for requisition of books, were received from the society as a gift. Later the means for books increased, but not much and they were subsidised from the budget about 52,2 thousands litai every year. The marketable books made up hardly 27% of all the quantity. A matter of great importance was to know which of them are indispensable for the university. Professors of the university as specialists on their scientific sphere were capable to choose the best scientific works. One of them prof. Ignas Jonynas (1884—1954) well-known as a famous specialist in ancient Lithuanian history, helped to acquire the books on history to the Lithuanian University. His remaining correspondence showed, that scientific works and books were bought from various countries from the East to the West.

Parcels of books were sent from Poland and ordered from H. Wilder, K. Fishler second-hand book-shops in Warsaw; from Gebethner and Wolf bookstores in Krakow; also from the second-hand book-shops of Joseph Bayer in Frankfurt upon Main; Martin Breslauer's in Berlin; Gustav Fock's in Leipzig; Ludwig Häntzschel in Göttingen in Germany. The books were looked for in Paris (in France), in Prague (in Czechoslovakia) as well.

Other books came from the RSFSR (Russia), the Ukraine (Kiev), Siberia (Tomsk). Many of them were received by the „Central Corporation of Mezhdunarodnaya Kniga“ through its sections in Moscow and Leningrad.

Some parcels of books were gained from individual persons and book-shops. This article points out what scientific works and historical books were bought for the Lithuanian university, indicates their prices, names significant themes and headings.

Prof. I. Jonynas invited a pretty large number of people to participate in search for necessary books. Such famous scientists as academician S. Platonov, prof. I. Svenčicki, S. Zaborowski, I. Savin, A. Andrejev and such experts of books as S. Meleščenko in Kiev helped him. Their letters, some of them unpublished, are cited in this article. Lithuanians living abroad helped in search of books too. The most distinguished among them was poet K. Sakalauskas-Vanagėlis (in Warsaw), diplomatists S. Lozoraitis (in Berlin), P. Klimas (in Paris) J. Brėdikis (in Prague) and others. Prof. I. Jonynas also applied to individual landlords and rare book collectors in Lithuania.

All public and scientific activity of professor I. Jonynas and his like-minded persons, their cooperation with one another enriched the library of the Vytautas Magnus University and also induced the flourishing of science and culture in Lithuania.